

Stanowisko Polskiego Towarzystwa Psychiatrii Środowiskowej wobec projektu z dnia 30.11.2022 o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego

Polskie Towarzystwo Psychiatrii Środowiskowej (PTPŚ) stanowczo sprzeciwia się zapisom dotyczącym przesłanek do hospitalizacji bez zgody w szpitalu psychiatrycznym oraz umieszczeniu bez zgody w domu pomocy społecznej, które zostały zaproponowane w projekcie nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Zaproponowane nowe brzmienie przepisów ustawy stanowi naruszenie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie praw dotyczących nietykalności i wolności osobistej, jak również stoi w sprzeczności z Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz Międzynarodowym paktem praw obywatelskich i politycznych.

Minister Zdrowia bez uzasadnienia wymaganego art. 31 ust 3 Konstytucji (zgodnie z którym ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności praw mogą być ustanawiane tylko wtedy gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, albo wolności i praw innych osób) zaproponował wprowadzenie przepisów umożliwiających ograniczenie wolności osobistej na podstawie przesłanki podejrzenia lub występowania zaburzeń psychicznych bez względu na ich nasilenie i stopień w jakim wpływają na zdolność danej osoby do kierowania swoim postępowaniem i oceny skutków tego postępowania.

Dotychczasowe rozwiązanie zapisane w Ustawie o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 roku obwarowywały możliwość zastosowania ograniczenia wolności wyłącznie w sytuacji, gdy u danej osoby występowały ciężkie zaburzenia zdrowia psychicznego zdefiniowane jako stan psychozy, które jednocześnie powodowały zagrożenie dla własnego życia lub życia i zdrowia innych osób.

Przepisy zaproponowane w komentowanej obecnej nowelizacji umożliwiają sytuację, w której hospitalizacji psychiatrycznej może być poddana każda osoba z zaburzeniami psychicznymi bez względu na ich charakter i nasilenie (np. osoba wykazująca zaburzenia osobowości, zaburzenia nerwicowe, zaburzenia adaptacyjne, autyzm, stan po spożyciu alkoholu, użyciu substancji psychoaktywnych, czy jakkolwiek, nawet przemijający, kryzys psychiczny).

Proponowane rozwiązanie ustawodawcze nie tylko narusza konstytucyjne gwarancje praw obywatelskich, lecz również może prowadzić do większej stygmatyzacji osób doświadczających kryzysów psychicznych. Zmiany zaproponowane w ustawie sprzyjają instytucjonalizacji osób z niepełnosprawnością psychiczną i mogą ułatwiać nadużywanie psychiatrii do celów kontroli społecznej i medykalizacji problemów życia społecznego.

Zmiany wnioskowane w ustawie prowadzą również do zmniejszenia kontroli w sytuacjach pozbawienia wolności m.in. poprzez zniesienie wymogu posiadania specjalizacji w dziedzinie psychiatrii przez lekarza, którego opinii może zasięgnąć lekarz decydujący o przyjęciu bez zgody, czy zniesienie kontroli sądowej legalności przyjęcia, przestrzegania praw i warunków przebywania osób z zaburzeniami psychicznymi w zakładach opiekuńczo-leczniczych, gdzie zagrożenie naruszenia praw i godności jest szczególnie duże.

PTPŚ wyraża stanowisko , że obowiązek państwa w zakresie ochrony praw człowieka nie może być kształtowany pod presją ograniczeń wynikających z niedofinansowania i trudności organizacyjnych w placówkach systemu ochrony zdrowia psychicznego.

Wbrew publicznym deklaracjom Ministra Zdrowia projekt nowelizacji nie zawiera żadnego przepisu, który wprowadzałby lub wspierał model psychiatrycznej opieki środowiskowej powszechnie uznawany, za najbardziej korzystny z punktu widzenia przestrzegania praw pacjenta i obywatela. Jest to tym bardziej zaskakujące, że obowiązek podjęcia niezbędnych działań legislacyjnych w tym zakresie wynikał z Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 i nie został zrealizowany.

Uchwalona w 1994 roku Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego jest ważnym aktem prawnym wprowadzającym gwarancje przestrzegania praw i wolności ignorowane w systemie prawnym PRL. Wprowadzono do niej również rozwiązania zapowiadające budowanie nowoczesnej opieki psychiatrycznej.

Wzywając do wycofania przepisów gwałtownie obniżających standard ochrony praw człowieka jednocześnie apelujemy o podjęcie publicznej debaty, dotyczącej aktualizacji zapisów ustawy między innymi w związku ze zmieniającymi się społeczno-kulturowymi uwarunkowaniami życia publicznego, postępem wiedzy psychiatrycznej i koniecznością wprowadzania środowiskowego modelu ochrony zdrowia psychicznego.

Warszawa, 5.1.2023